Poštnina plačana v gotovini. Posamezna številka 1.25 Din.

DELAVSKA POLITIKA

Izhaja dvakrat tedensko, in sicer vsako sredo in vsako soboto.
Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.
Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se vobče ne sprejemajo. — Reklamacije se ne frankirajo.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socijalne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. — Malih oglasov trgovskega značaja stane beseda Din 1.—. V oglasnem delu stane petitna enostolpna vrsta Din 1.50. — Pri večjem številu objav popust. — Naročnina za Jugoslavijo znaša mesečno Din 10.—, za inozemstvo mesečno Din 15.—. Čekovni račun št. 14.335.

Štev. 74 | Sreda, 19. septembra 1934 | Leto IX

Zima se bliža

Kriza se veča

Zadnja leta so zime za nezaposlene in one, ki z delno zaposlitvijo in premajhnim zaslužkom ne morejo nabaviti potrebnih življenjskih potrebščin, čas največje bede in trpljenja.

Ta beda, kakor kaže, bo letos še hujša.

[illegible]

Toda nahajamo se pred zimo. Neznatno izboljšanje konjunkture, se je pokazalo čez poletje, zopet popušča.

To znači, da bo zima huda.

Naše stališče, ki se skoraj slaga s stališčem predsednika Roosevelta, je, da je javnost dolžna skrbeti za socialno bedne, ker jim tudi družba ne da dela in kruha. V Ameriki so to dolžnost naložili posameznim državam Zedinjenih držav in občinam. Obenem pa je predsednik pritrdil delavskim organizacijam, da se mora nujno uvesti splošno obvezno zavarovanje za nezaposlenost.

[illegible]

Ali so dovoljeni večji krediti v državnem proračunu, v banovinskih in občinskih proračunih.

Le neznatne zneske najdemo tam. [illegible]

Resna zadeva je to. Javne oblasti naj pravočasno kaj ukrenejo, da ne bodo nezaposleni v bodoči zimi še bolj trpeli kakor so zadnje zime, še bolj propadali kakor so.

Niso potrebni tolažbe, ne usmiljenja, ampak kruha, preskrbe, obleke in kuriva.

Ne vemo, kako naj se javnost opraviči pred svojo vestjo, če tu ne stori svoje dolžnosti.

Parlamentarne volitve v Avstraliji

Delavski stranki doslej 24 poslancev

Avstralski parlament vodi 74 poslancev. Delavci so dobili po pondeljkovih poročilih 24 mandatov, vladna koalicija pa 28. Vlada očividno ne dobi večine.

Organizirani so najboljši delavci

Organizirani delavci zahtevajo plačo za svoje delo, ne miloščine za klečeplastvo

Inženjer največje angleške firme za konstrukcije (Cozens & Sutcliffe Ltd.) je izjavil nedavno, da je po njegovih izkušnjah organizirani delavec najboljši delavec. Zahteva sicer primerno plačo in dobre delovne pogoje, toda zato je vdan in vrl delavec. Firma je zaraditega sklenila, da ne sprejme nobenega delavca več v službo, če ni organiziran pri priznani strokovni organizaciji. Vsak, kdor išče dela v tej tovarni, se mora izkazato s člansko knjižico svoje strokovne organizacije.

Nabirajte člane za Cankarjevo družbo. Za 20 Din dobi vsak član 4 lepe knjige.

Rusija sprejeta v Društvo narodov

Prazne intrige od vseh strani

Vprašanje sprejema Rusije v Društvo narodov ni več samo akademično vprašanje, marveč je postalo popolnoma konkretno. Nedeljski listi so poročali, da se bo v Društvu narodov danes glasovalo o sprejemu.

Za sprejem Rusije se je izrekla mala antanta,

svet Društva narodov in posamezne velesile. Proti sprejemu so zlasti Švica, Nemčija in Madžarska. Jako neprijetno debato je povzročil poljski zunanji minister Beck, ki je zahteval, **da se odpravi manjšinsko varstvo.** To zahteva Poljska, ker ima velike manjšine. Velesile, tudi Italija, so se zahtevi uprle, češ, da bi se s tem kršile določbe mirovnih pogodb.

Sprejem Rusije smatra Francija za važen dogodek, ker bo od tega dogodka jako odvisen

razvoj srednjeevropske politike.

Iz tega razloga Francija hoče za vsako ceno doseči sporazum z Italijo. Kakor poročajo, listi sporazum še ni definitiven, gre pa pri tem za dve stvari. Italija zahteva najprej svobodne roke v Abesiniji v Afriki, [illegible] Poleg tega si hoče Italija zagotoviti več vpliva v Jadranskem morju ter boljših trgovskih odnošajev s srednjo Evropo in Balkanom. Sporazum z Avstrijo in Madžarsko v dosedanji obliki namreč ne zadovoljuje Italije, še manj pa Avstrijo in Madžarsko. Italija se zaradi tega nahaja v negotovosti in je

primorana iskati boljših stikov

in še z malo antanto in Balkanom potom Francije.

Definitivni dogovor bo najbrže sklenjen ob priliki obiska francoskega zunanjega ministra v Rimu.

Tako se suče okoli Rusije cel kompleks vprašanj,

od katerih lahko vsako predrugači razvoj političnih dogodkov v mednarodni politiki, zlasti pa v srednji Evropi. Znaki pa so podani,

da je mirovna politika močnejša, kakor vojna.

Rusija je postala članica Zveze narodov

Svet Zveze narodov je poslal ruski delegaciji drugi poziv k pristopu, ki ga je ta takoj sporočila v Moskvo in je od tam še istega dne, 15. t. m., zvečer, prišel pozitiven odgovor. (Prvi poziv je bil Litvinov zavrnil, ker mu ni bil po volji stiliziran.) Še istega večera se je sestal svet Zveze narodov na krajšo sejo, na kateri je bilo Rusiji priznano stalno mesto v svetu. Poziv Rusiji za pristop je podpisalo 36 držav, to je precej nad potrebno dve tretjinsko večino, med temi tudi vse tri članice Male antante, vsaka posebej. 17. ali 18. t. m. bo izvršen sprejem Rusije tudi na plenarnem zasedanju Zveze narodov. S tem bo menda zaenkrat zaključena žolčna in neokusna kampanja evropskega reakcionarnega časopisja, predvsem katoliškega, z »Journal de Geneve« na čelu, proti sprejemu Rusije v Zvezo narodov. Vsi, ki jim je za ohranitev evropskega ravnotežja in za ohranitev miru, pa ta dogodek pozdravljajo.

Ameriška diktatura proti delavstvu

Ogromna stavka tekstilnih delavcev v Zedinjenih državah imponira vsemu svetu. Kakor drugod, tako so tudi v Ameriki ljudje, ki so kapitalizmu vedno na uslugo kot stavkokazi. Podjetniki imajo pravico, da delavstvu ne ugode, toda tudi delavstvo bi moralo imeti enako pravico, da brani svoje interese in odvrača stavkokaze od prevzema dela v tovarni, kjer je stavka. Mnogo takih primerov je že doslej bilo, ki so povzročili razne demonstracije proti stavkokazom. Takim demonstracijam pa slede radi spopadi s policijo in neprimerne akcije, ki jih povzročajo tuji elementi z vmešavanjem v pošteno delavsko borbo. Te dogodke, proti katerim se je odločno izrekel predsednik ameriške delavske zveze Green, je obsodil general Johnson, ki vodi Rooseveltovo gospodarsko politiko. Rekel je, da so imeli tovarnarji prav, da so se uprli delavskim zahtevam, ker je bila pogodba sklenjena in pred podpisom. Dalje je očital delavstvu, da ima boj političen značaj, ker je zahteve nasvetoval delavstvu socialist Norman. Obenem pa je general zagrozil, da bo predlagal zakonito reformo strokovnih organizacij. Delavstvo je z ozirom na te izjave generala zahtevalo odstop Johnsona in še nekaterih višjih uradnikov v prizadetih državah.

Režim je porabil stisko podjetnikov in jim priskočil na pomoč. Razglasil je, da vodijo razne »akcije« komunisti in da organizacije vodijo politično borbo, ker so poslušali svet socialista Normana.

V bistvu nastop generala Johnsona ni nič drugega kakor pomoč kapitalizmu. Režimi v Ameriki se doslej niso vtikali v podrobnosti bojev med delavci in podjetniki; pazili so samo na red. Že pred nekaj leti je pač ameriška vlada hotela omejiti svobodo strokovnih organizacij. To pa je drugi konkretnejši poizkus. Po generalovem mnenju, naj bi se strokovne organizacije reformirale po strokovnih skupinah brez zveze z ostalimi organizacijami. Ta reforma jako diši po pofašistenju, oziroma po »stanovski« ureditvi, v kateri imata besedo samo režim in podjetniki, delavstvo pa naj ju moleduje za drobtine, ki padajo z njiju mize.

V Ameriki še vedno vlada vsaj formalno demokracija, to je svoboda in enakopravnost državljanov. Po načrtu Johnsonovem se hoče prvič bistveneje kršiti to načelo, za kar pa amerikanska duševnost še ni pripravljena. Amerikance ne bi mogel umeti, kako naj bi bili pred zakonom dve vrsti državljanov polnopravni podjetniki in kapitalisti ter delavci in nameščenci z manjšimi pravicami in manjšo svobodo. In vendar grozi delavstvu ta nevarnost, ki je pa brez odpora ne bi moglo sprejeti. Če bo delavstvo v javnosti našlo razumevanje za to važno zadevo, bo moral tudi gospod predsednik Roosevelt stvar premisliti in opustiti inicijativo amerikanskega kapitalizma.

Splošna stavka tekstilnega delavstva v Ameriki

Krvavi spopadi — 24 mrtvih

Na mnogih krajih, zlasti v državah Severna Karolina, Georgija in Rhode Island je prišlo med stavko do krvavega razračunavanja med stavkujočimi, ki hočejo preprečiti delo stavkokazom in med narodno milico, (ki jo vzdržujejo podjetniki) ki ščiti stavkokaze, v katerih je dosedaj 24 mrtvih in mnogo ranjenih. Podjetniki in lokalne oblasti se trudijo prikazati stavko kot delo komunistov, ki hujskajo in povzročajo delavsko nezadovoljnost. Iz teh razlogov so oblasti aretirale že 3000 stavkujočih.

Avstrija ni zadovoljna z Italijo

[illegible]

Avstrijski kancler se pritožuje, da pakt z Italijo ni mnogo vreden, ker avstrijski izvoz v Italijo ni napredoval. Isto trdi Madžarska. In je to povsem naravno. Kaj naj dobiva Italija po ugodnejših pogojih iz Avstrije in Madžarske? Nič, ker, če kaj potrebuje, dobiva lahko od drugod.

Italija ni sklenila rimskega pakta z obema državama kot dobaviteljicama, ampak kot konzumentinjama.

Italija bi sama rada prodajala tam industrijske produkte in posredovala uvoz italijanskega in prekomorskega blaga. Z rimskim paktom so se torej prevarali vsi trije paktanti, ker se njih gospodarski interesi ne izpopolnjujejo. Rimski pakt ne more bistveno vplivati na gospodarski položaj niti ene teh držav.

Kaj bi se torej čudili, če želi Avstrija, da se paktu priključijo Čehoslovaška, Jugoslavija, če ponavlja Italija isto z dostavkom, da spada v okvir pakta ves Balkan. To je nova

tehtna orijentacija,

ki stremi za tem, da se gospodarska politika srednje Evrope, Italije in Francije osredotoči in navrne na morja, ki te dežele oklepajo, to je, Jadransko, Sredozemsko in Črno morje.

V tem problemu je slutiti nekaj novega, kar bi utegnilo izboljšati gospodarsko organizacijo na geografično in gospodarsko zaokroženem teritoriju. To je sicer organizacija kapitalistične družbe, vendar pa pomeni zopet le sodelovanje med narodi in utrditev miru.

Milijarde za oboroževanje, milijone za nezaposlene

Pravo lice fašizma

Po vesteh iz Rima je dovolila Italija šest milijard za oboroževanje svojih vojnih sil in 200 milijonov za vojsko nezaposlenih. Torej tridesetkrat toliko za oboroževanje kakor za nezaposlene.

Širite naš list!

JMRO — Nje konec?

V Bolgariji je obstojala organizacija macedonskih z Bolgarijo nezadovoljnih nacionalistov, ki se je pred par leti razcepila v dva tabora. Organizacija je strahovala vso Bolgarijo, zahtevala odcepitev, organizirala terористične akcije, vpadala v sosednje dežele ter spravljala mir na Balkanu v nevarnost. Nje glavni voditelj je bil **Ivan Mihajlov,** ki je sedaj zbežal v Turčijo, kjer so ga oblasti zaprle. V Bolgariji je imela organizacija po vseh ustanovah svoje zaupnike. Vedno je bil kdo od njih v vladi, v vojski, pri policiji, po raznih organizacijah, podjetjih in bankah. Organizacija je bila oborožena, je izvajala krope in obsojala svoje nasprotnike na smrt. Zaradi tega smo imeli v Bolgariji toliko političnih umorov kakor v nobeni drugi državi. Organizacija je nalagala **tudi davke** ter je imela v teh okoliščinah

velik političen vpliv

in je nedvomno odločevala v bolgarski **zunanji politiki,** zlasti za časa italofila in zagovornika macedonskih nacionalistov ministra Vlkova. Gorje vsakomur, ki je izdajal njih tajne.

Po razkolu sta večinoma obe skupini obračunavali med seboj. Vsak trenutek je bil ustreljen zavratno kak Protogerovec v prometni ulici v Sofiji, v kavarni ali kje drugje. V teh razmerah se Bolgarija ni mogla pomiriti, niti ne voditi zunanje politike v interesu Bolgarije in Balkana.

Dne 19. maja je nastopila sedanja diktatura.

Obljubila je sicer, češ, da je diktatura bila nujna, da v kratkem zopet vrne narodu vse svoboščine.

Z odpravo macedonskega gibanja je novi režim v Bolgariji vsekakor napravil uslugo in ji omogočil mirovno politiko. Sedanji režim je diktatoričen in skriva v sebi

nevarnost, da zaplete Bolgarijo v nasprotni ekstrem, to je v tabor nacionalističnih liberalcev.

V interesu Bolgarije pa je, da s trezno politiko uredi svoje razmere **na podlagi demokracije,** ki bo lahko mnogo pripomogla h konsolidaciji same sebe, k sporazumu na Balkanu in tudi k sedanji mirovni politiki v srednji Evropi.

V Španiji zopet vre. Španska vlada, ki ji predseduje gospod Samper, ze pričela nastopati proti delavstvu z vso brutalnostjo, čeprav je to prisiljeno, da nastopa proti reakciji, ki hoče preprečiti agrarno reformo. Da vlada opraviči svoje ravnanje poroča o tihotapstvu orožja, zapira delavske voditelje in odstavlja socialistične župane. Reakcija se tudi igra s kmetiškim delavstvom, če misli, da bo to podpiralo reakcijo.

„Cankarjeva družba"

bo izdala letos sledeče knjige (za Din 20.—):

1. *Koledar* s članki o fašizmu, revolucionarnem letu 1848 in prispevki naših in tujih socialnih pesnikov in pisateljev. Koledar bo bogato ilustriran.

2. *Pavel Nizovoj, Pod severnim nebom.* To je prav lep roman ruskega pisatelja, ki nam opisuje življenje v najsevernejših pokrajinah.

3. *M. Beer, Zgodovina socializma in socialnih bojev,* I. del: stari vek in

4. *M. Beer,* isto, II. del: srednji vek. To je najboljše delo, ki nam prikazuje zgodovino s stališča dialektičnega materializma.

Kdor doplača še Din 5.—, dobi še 200 strani obsegajoči roman *Ivana Moleka »Sesuti strop«,* ki nam slika življenje v dobi strašne krize.

Pišite dopisnico C. d. v Ljubljani in se naročite pravočasno na knjige, ki izidejo 1. okt. 1934.

Tudi ženam pravice!

Pravice žen so utemeljene samo v socializmu

Mi socialistični delavci vsekakor obsojamo takozvani feminizem, ki ima namen priboriti ženi v meščanski družbi »enakopravnost«, to je, še bolj pijetetno poljubljanje rok v »boljših družbah« kakor se je vršilo do danes. S feminizmom v »boljših« krogih žensko vprašanje glede sramotne podrejenosti in brezpravnosti ne more biti rešeno, ker

gro žen tvorijo vendarle žene delovnih slojev,

žen, mater in delavk, tedaj žen, ki žive med delavstvom in nameščenci v plasteh delovnega razreda. Žensko vprašanje torej ni vprašanje zunanjih form, tudi ni vprašanje bistvene nravi ali sme biti žena uradnik, profesor, advokat ali ban. Ta vprašanja se rešijo sama po sebi, če postane žena

svobodna in enakopravna.

Hujše je zlo v socialnem in družabnem pogledu. Tu se ženi godi velika krivica. V službi prejema manjšo plačo, čeprav opravlja isto ali enako kvalificirano delo; v rodbini je navadno sužnja, na nje izobrazbo in šolanje se ne polaga važnosti, češ dela naj ali pa se omoži. Žal, tudi je resnica, da delavska rodbina socialno ni zmožna, da bi vzdrževala »postopače« in sili svoje člane čimprej, četudi le k majhnemu prispevku k gospodinjstvu, ker sicer ne bi mogla izhajati z zaslužkom svojega rednika. O to so težke in krivične stvari.

Največja krivica pa je, da žena niti politično ni enakopravna.

Nikjer ne odloča. Nikjer ne soodloča. Nje usodo kujejo moški. Zakaj tako? Povsem enostavno.

Feministična gibanja so jako razvita in se zanje vrši v javnosti tudi velika reklama. Ta gibanja vidijo svoj ideal v lepih družabnih oblikah zgoraj, v svojem ugledu, reprezentanci, na socialne zadeve jim ni treba misliti, ker večinoma žive v izobilju. Delavska žena, delavska mati, delavka, ta čuti drugače. Sama živi v pomajkanju, nje mož in nje otroci. Tu je ideal izboljšanje socialnega položaja zanjo in za vso njeno okolico, v kateri živi.

Žena, delavec in delavčeva rodbina imajo in morajo imeti

vsi skupaj eno skrb:

kako si izboljšajo socialni položaj, pa ne le svoj, ampak solidarno tudi onega svojih sotrpinov, sotrpink, vsega delavskega razreda.

Naravno je tudi, da malomarnost glede socialnega položaja žene v družbi zbuja v vsakem poštenem človeku nekakšen gnus pred krivico in je popolnoma opravičena borba za politično in socialno enakopravnost žene.

Žene niso dovolj izobražene, so duhovno manj sposobne, pravijo nekateri. Da, da, recimo, da je v tem povprečno nekaj resnice. Indijci, Zamorci, Kitajci in morda še kdo, tudi niso na naši kulturni stopnji. Živeli so dolgo v suženjskih razmerah in kultura se jim je celo zabranjevala (kakor na Španskem kmetom). Zato niso na naši stopnji. Toda, kako se je godilo z ženo in kako se še godi. Večtisočletna evropska kultura je ženo tlačila k tlom; koliko je odtedaj, ko so žene kupovali kot blago in ali jih ne kupujejo še tudi danes? Kjer je posest, denar, je kupčija. Ne bomo govorili o pokorščini žene do moža, ki se še danes oznanja. Žena v družbi ni tovarišica, ni bitje, ki naj sporazumno uravnava, recimo, rodbinsko življenje, socialne razmere.

In v tej »visoki« tisočletni kulturi je žena morala ostati to, kar je.

Če bi bila kultura drugačna, če bi bila ta gojila enakopravnost žene, bi bila žena danes mnogo važnejši činitelj v javnosti kakor je.

Ljubljanske žene

prirede danes v sredo, dne 19. septembra 1934 ob 18. uri v delavski zbornici

protestno zborovanje,

na katerem bodo razpravljale o svojih upravičenih zahtevah in smo s temi mislimi hoteli opozoriti na važnost ženske enakopravnosti. Eno pa moramo še pristaviti: Za žensko enakopravnost in nje socialne pravice se mora boriti in se more boriti in se bo boril le delavski razred.

Pravice žen so utemeljene samo v socializmu.

Doma in po svetu

Mednarodna trgovska konferenca, na kateri je bilo zastopanih 50 držav, se je vršila te dni v Beogradu. Lani je bila konferenca v Rimu. Naloga konference je, organizirati mednarodno trgovino, to je gospodarsko sodelovanje med državami, ki si danes popolnoma krivo osvajajo avtarkično gospodarstvo.

Češki sodrugi-poslanci v Beogradu. V Beogradu zboruje medparlamentarna konferenca poslancev za gospodarsko zbliževanje. Na konferenco so prišli zastopniki iz 30 držav. Večjo delegacijo je poslala tudi Češkoslovaška republika, katero vodi socialdemokratski poslanec s. Josip Stivin, ki je tudi podpredsednik Češkoslovaškega parlamenta in glavni urednik socialističnega dnevnika »Pravo lidu« V delegaciji je nadalje s. Vojta Beneš, socialdemokratski poslanec iz okraja Plzen. S. Stivin je imel pri otvoritvi konference v beograjski narodni skupščini pomemben govor, ki je zbudil splošno odobravanje.

Stavkokaze iščejo po radiu. V tiskarski stroki v dravski banovini se že dalje časa vodijo pogajanja za obnovitev kolektivne pogodbe. Tiskarnarji pa iščejo po radiju črkostavce. Radio je v ozkih stikih z lastništvom »Jutra« in ima pravico, da išče ljudi, ki bi nadomestili eventualno sedanje pomožno osobje v tiskarnah. To je njega svoboda. Priporočamo pa grafični organizaciji, da tudi prijavi predavanje po radiju, da pove, da se nahajajo tiskarji v mezdnem gibanju in da bi bil tisti, ki bi zahrbtno nastopil proti pomožnemu osobju po naziranju tiskarjev — stavkokaz.

Zakon med katoliki in nekatoliki. Vatikan je izdal pojasnilo h kanoniškem pravu o mešanih zakonih, v katerem pravi, da morata katoliški in nekatoliški zakonec prevzeti obveznost za katoliško vzgojo otrok in obvezo, da zakonec ne bo niti poizkusil odvrniti svojega sozakonca od katoliške vere. Pojasnilo je naperjeno zlasti proti Nemčiji in Rusiji.

Še dva požara na morju. V španskih vodah je izbruhnil požar na parniku »Santa Rita«, ki pa se ga je po daljšem času posrečilo pogasniti. Trde, da so požar povzročili ekstremistični elementi, ki so kratko pred tem vprizorili na ladji upor. Francoski ribiški parnik »Dünkirchen«, ki je vozil s seboj 2000 litrov strojnega olja, je severno od Ostenda pričel goreti. Nek belgijski parnik mu je hitel na pomoč. O usodi posadke še ni ničesar znano.

Če si z naročnino v zaostanku, jo poravnaj takoj! Pomisli, da se morajo delavski listi vzdrževati izključno z lastnimi sredstvi. ---

---

Tone Maček: 102

Slučaj Kumberger

To je imelo za posledico ne samo, da so se zemeljske plasti v notranjosti sesedale, kar je dobilo izraza tudi na zemeljski površini, ki je začela pokati in se vdirati, kar lahko nazorno vidite v nekdanji vasi Hrastniku, temveč so se pojavile tudi občutne posledice tega početja v notranjosti jam. Nesoliden in lahko gorljiv materijal, ki so ga bili natrpali v izpraznjene prostore, je sčasom začel vreti in se je vnel, kakor se vname tudi kup sveže trave, če jo pustimo dalj časa na kupu ležati. Premogov prah in treske so se od vročine, ki jo je povzročal silni zemeljski pritisk, sčasoma vnele, sicer ne s plamenom, ker za to ni bilo potrebnega zraka, a vršilo se je vendar nekako črno tlenje, ki je zavzemalo vedno širši obseg. Čim bi prišle te tleče snovi v dotiko z zrakom, bi začele po vseh pravilih goreti.

In ravno nam je sojeno, da moramo izpraznjevati predele, ki se nahajajo tik pod temi starimi tlečimi izkopi.«

Onadva, ki sta dosedaj bila na izkopu, sta pritavala ven kakor pijana in sta se vrgla, loveč sapo, po nekih deskah. Komaj je mogel eden od njiju spregovoriti:

»Fantje... ni mogoče... izdržati...«

Naslednja dva sta se obotavljaje odpravljala, da odklepljeta svoj penzum. A še preden je minilo pol ure, sta tudi ta dva prisopihala nazaj v rov k tovarišem. Pljuča so jima delovala kakor kovaški meh in videlo se je, kako se jima prsna koša širita in zožujeta. Zgonc, ki je komaj prišel toliko do sape, je grdo zaklel in pristavil grozeč neki nevidni sili:

»Ali mislijo, da so nas zajklje v galopu izgubile ravno na Hrastniku...!?«

In drugi je enako razdražen ugotovil:

»Tudi jaz nisem na kislem mleku priplaval v Hrastnik...«

»Ali ne gre več?« so poizvedovali drugi.

»Pojdite, pa poskusite.«

A nikogar ni mikalo več na izkop.

»Saj ne vidiš niti roke pred seboj. Vročina pa taka, da bi si lahko čaja skuhal, če bi pristavil vodo k steni.«

»Potem pa še ta neznosno suh zrak in dim, ki ti razjeda oči. Ni mogoče ne gledati ne dihati.«

»Ko bi nam dali plinske maske?«

»Pod masko še v mirnem stanju vzdržiš komaj petnajst minut, ne pa, da bi še delal in napenjal pljuča.«

»Pa kaj nam je storiti?«

»Nič. Sedaj bo itak skoraj konec zmene. Druga zmena pa naj napravi, kar hoče.«

Zgonc si je kar s sapo razmazal po sajastem obrazu znoj, ki mu je še vedno v curkih lil od las. Njegov tovariš je pa snel svojo srajco s klina in si je z njo odrgnil z znojem oblita pleča, hrbet in prsa, da je bila srajca v hipu prepojena z vodo in jo je moral ožeti. Po hrbtu so mu ostale umazane maroge, izza katerih so prodirale nove znojne kaplje. Potem je sédel, si sezul škornje, iz katerih je izlil vodo, ožel je cunje-obuvalke in potem je brez vsakega obotavljanja slekel še spodnje hlače (zgornji so že takoj ob početku dela vsi odložili) in jih je istotako ožel. Stal je pred tovariši nag, kakor mlad, mišičast in umazan jamski bog.

Tedaj je pribingljala po rovu svetilka in za njo še druga. Prišel je paznik, stari Štih, ki je zaradi svoje visoke postave moral hoditi v rovu sklučen v dve gubi. Bil je v visokih škornjih, zadaj mu je ščitil boke zaokrožen kos usnja, »Bergleder«, znak dostojanstva poklicnih rudarjev, včasih pa tudi praktični pripomoček pri plezanju skozi luknje. Na glavi je nosil tradicijonalno rudarsko črno žametasto čepico, z uvezenim zlatim rudarskim znakom, dva navzkriž položena kladiva, ovita z lovorovim vencem. Črno bluzo je imel prepasano s širokim usnjatim pasom z medeninasto zaponko spredaj, na kateri je tudi blestel rudarski znak.

Za njim je pricapljal inženir Müller, oblečen v nepremočljiv plašč in z galošami na svetlih škornjih; njegove male oči so se mu svetile v zalitem obrazu kakor mačku. Bil je slabe volje, ker je radi tega preklicanega gorečega odseka moral tudi popoldne napraviti svoj obhod po jami in je bil prikrajšan za dve uri kvartanja v uradniški kantini.

»No kako je, fantje, ali ne gre? Kako pa da ste vsi zunaj?«

(Dalje prihodnjič.)

V ogledalu

Dvojna morala v klasju! »Slovenec« je prejšnji teden z nekakšnim zadoščenjem poročal, da se baje odpor proti sprejemu Sovjetske Rusije v Zvezo narodov veča, dasi je še teden dni poprej pisal tako, da si dobil vtis, kakor da pozdravlja ta važni korak. V svoji štev. z dne 13. t. m. je priobčil celo uvodnik in poročilo o tem, da bo baje švicarski zvezni svetnik Motta (celo s sliko ga je počastil) na eni prihodnjih sej Zveze narodov protestiral proti »sprejetju Sovjetske Rusije v zbor kulturnih narodov sveta«). O, sancta simplicitas: kulturna stanovska Avstrija je gotovo vzgled za kulturni narod in Nemčija menda tudi, »ker Sovjeti ne spoštujejo najnosnovnejših svoboščin vere, vesti in prepričanja, kar je temeljni pogoj, če hoče biti kdo član Zveze narodov«. Poslušajte torej: Sovjetska Rusija ne spoštuje gornjih stvari, stanovska, klerikalna in [illegible] Avstrija pa jih — spoštuje. Ali ste čuli: spoštuje **svobodo človeka** na vislicah, **spoštuje svobodo vere** s tem, da pusti gladovati vse, ki so versko prepričanje tolmačili in odločili po svoji svobodni vesti, spoštuje **svobodo vesti** s pendreki, nasilstvi in koncentracijskimi taborišči in **svobodo prepričanja** z najhujšimi inkvizicijskimi sredstvi. Saj se človek res potem ne čudi tistim, ki so baje predložili, da bo v znak priznanja vseh teh svoboščin prenešen celo sedež Zveze narodov iz Ženeve na Dunaj. Vivat srednji vek, redivivus!

Enkrat blagoslavlja, drugič preklinja ljubljanski »Slovenec« te uboge španske autonomiste. Ni še dolgo tega, ko je koval v zvezde junaško odločnost Kataloncev in zlasti še katoliških Baskov v njihovem boju za autonomijo. Takrat je vodila krmilo države še meščanska demokracija. Sčasoma pa so prišli v vladi do večje veljave Gil Roblesovi klerikalci. Sedaj pa je po mnenju »Slovenca« autonomistično gibanje Kataloncev in Baskov, delo zločinskih socijalistov in framasonov, ki bi ga morala vlada z vsemi sredstvi udušiti. Ne verjamemo, da bi bili Baski danes manj katoliški kakor so bili pred par meseci. — Tako je s klerikalnim autonomističnim stremljenjem povsod; dokler se Bretonci bore za autonomijo pod Daladierom ali Herriotom, so junaki in mučeniki, če bo pa prišel na vlado Tardieu, bodo pa čez noč postali framasoni. Dokler vlada v Čehoslovaški koalicija s socijalisti, je Hlinka junak dneva in boj za autonomijo Slovakov plemenit, ko pa bo prišla na vlado spet meščanska koalicija s klerikalci, bo pa spet veljalo geslo o edinstvu čehoslovaške države. Če bi v Rusiji padel boljševizem in zavladal zopet carizem, gotovo ne bi bilo več govora o ukrajinskem vprašanju (za katerega se Ukrajinci v Rusiji prav nič ne brigajo, razen bivših veleposestnikov). [illegible]

Ali si že dobil novega naročnika za „Delavsko politiko", smatraj to za svojo dolžnost!

Ameriški delavci za uvedbo socialne zakonodaje

Ameriški Tred Union (Splošna delavska zveza) za Mednarodni urad dela

Kongres Tred unijonov je sprejel sklep, s katerim se nalaga generalnemu svetu, da skrbi za tesnejše sodelovanje z Mednarodnim uradom dela v Ženevi, da obvešča ameriško delavsko javnost s sklepi M. u. d., in da deluje na to, da bo konvencije, sklenjene v Ženevi v Mednarodnem uradu dela, ratificirala tudi washingtonska vlada. Kongres se je nadalje izrekel za 40 urni delovni tednik, ki bo le tedaj ugodno vplival na odpravo brezposelnosti, če se istočasno ohranijo tudi dosedanje mezde. Kakor je iz tega razvidno, ameriški tred-unijonisti pod silo razmer vedno bolj opuščajo svojo ekskluzivnost in se nagibljejo k sodelovanju z evropskim proletarijatom.

Ljubljana

Otvoritev esperantskih tečajev. Obveščamo čitatelje, da se otvorita v Ljubljani dva začetniška tečaja za pouk esperantskega jezika, in sicer **dne 24. septembra v palači »Grafika«, V. nadstr.,** in dne **25. septembra v šišenski šoli.** Oba tečaja bosta trajala po 3 mesece. Učnina po 10 Din na mesec, v Šiški pa bo za člane »Svobode« in brezposelne pouk brezplačen.

Posnemajte! Namesto obiska [illegible] je daroval neimenovani iz Ljubljane Din 10.— za tiskovni sklad. Iskrena hvala.

Maribor

Mariborska delavska kulturna in sportska društva

prirede pod pokroviteljstvom »Strokovne komisije« v nedeljo, dne 30. septembra 1934 na igrišču D. S. K. »Svobode« pri Magdalenskem parku svoj

I. delavski kulturni dan

Sodeluje 18 delavskih društev s 400 osebami.

Obisk te prireditve je napovedala tudi Strokovna komisija in »Svoboda« iz Ljubljane. Ljubljanske sodružice in sodrugi bodo prispeli z posebnim vlakom.

Začetek ob 15. (3.) uri. Vstopnine ni!

Mariborski delavci!

30. september 1934 je Vaš dan!

Spominski znaki se dobivajo pri vseh zaupnikih! Naj nihče ne manjka! — Odbor.

*

Zopet so izplačali 15% razlike. V pondeljek, dne 17. septembra je železniška uprava izplačala v Mariboru aktivnim železničarjem zopet 15% na račun razlik. Na ta način so dobili aktivni železničarji doslej skupno 45% razlike. Železnica jim torej dolguje še 55% na razlikah, a obenem še tudi 3 letne 5% obresti. Zato mora železniška uprava izplačati razliko tudi aktivnim železničarjem v celoti brez odtegljaja, kakor tudi navedene 3 letne 5% zamudne obresti. Železničarji so povsem upravičeni, zahtevati po 11 letih to zasluženo mezdo in je zadnji čas, da se jim izplača v celoti sedaj pred nastopajočo zimo, ko rabijo denar za premog in drva, obleko in šolske potrebščine in si z majhnimi odstotki ne morejo ničesar pomagati.

Nove razprave v tožbah za razlike 6. oktobra. Sresko sodišče v Ljubljani je razpisalo razprave v novih tožbah mariborskih železničarjev za izplačilo razlik na dan 6. oktobra. Ako direkcija državnih železnic teh razlik ne bo izplačala do 6. oktobra, se bodo razprave vršile na ta dan o teh tožbah in je torej pričakovati nadaljnje nakazilo denarja za razlike upokojenih in odpuščenih železničarjev, oziroma njih dedičev, šele po 6. oktobru.

Deljeno uradovanje v magistratnih uradih se vrši od 17. t. m. dalje.

Razpored osnovnega in dopolnilnega davka za leto 1934 je razgrnjen na javni pogled pri tukajšnji davčni upravi soba št. 1a.

Mesto hišnika oz. kurjača pri novi poštni carinarnici je mestna občina po razpisu oddala. Pri upravi poslopja pa odloča tudi finančna oz. carinska oblast, zato je moral tozadevni akt romati tudi na pristojno mesto v Beograd, od koder je te dni prispela zahteva, da se naj mesto vnovič razpiše in odda onemu, ki bo zahteval najnižjo plačo.

[illegible]

»Svoboda«, ženska lahkoatletska sekcija. V sredo ob pol 20. uri se prične redni training v telovadnici IV. deške osnovne šole Gosposvetska cesta (preje Samostanska ulica). Pridite v polnem številu.

Obiščite otok, še vedno v velikih črkah vabi ogromni transparent nad državnim mostom, čeprav že občinstvo nosi jesenske suknje in je kopališče na otoku od 17. t. m. dalje zaprto.

Noč samomorov je bila od zadnje nedelje na pondeljek. Na hiši Meljska cesta 67 se je neki dijak Rosner iz Petrovč pri Celju obesil na balkonu. Na Teznu se je pa neki trgovski potnik Kumer iz Ljubljane vrgel pod vlak, ki ga je razmesaril.

Na leto dni strogega zapora je bila pred mariborskim malim senatom obsojena Terezija Pristovnik, ki je bila obdolžena umora svoje sestre.

Nočno lekarniško službo vrši ta teden Vidmarjeva lekarna na Glavnem trgu.

Vsled poprave volilnih imenikov se sprejemajo stranke v konskripcijskem uradu mestnega načelstva od 17. do 29. septembra ob delavnikih le od 11. do 13. ure.

Prodaja grozdja v Mariboru. Mestno načelstvo mariborsko opozarja prodajalce grozdja in sadja, da se mora vsak prodajalec grozdja in sadja na zahtevo tržnih organov ali policije izkazati s potrdilom pristojne občine, da je prodajalec posestnik ali lastnik vinograda in tako upravičen prodajati grozdje ali sadje. Na potrdilu mora biti točno označena vrsta in množina sadja oz. grozdja. Ni dopustno, da bi producenti najemali v Mariboru prodajalce. Osebam, ki se ne bi mogle izkazati s takimi potrdili, se bo grozdje ali sadje zaplenilo, vrhu tega pa proti njim postopalo po določbah § 69 zakona o notranji upravi.

Celje

Japonska je naslov skioptičnemu predavanju, ki se bo vršilo **danes** (sreda) **zvečer ob 8. uri** v jedilnici Javne kuhinje v Delavski zbornici. — Predavanje spremljajo zelo lepe skioptične slike in je v tej dobi resne vojne nevarnosti med Rusijo in Japonsko zelo zanimivo spoznati Japonce, ki so v zadnjih desetletjih postali iz malega otočja do zob oborožena velesila. Ker ni bilo razposlanih posebnih vabil, prosimo čitatelje »Delavske politike«, da opozore svojo okolico na to zanimivo predavanje.

Delavstvo tovarne Westen je vložilo potom svoje organizacije SMRJ na vodstvo tovarne spomenico glede uveljavljenja kolektivne pogodbe. Datum tozadevnih pogajanj še ni določen. Tudi stališče, ki ga zavzema vodstvo tovarne k posameznim točkam spomenico, ni znano. Kakor smo poučeni, spomenica ni pretirana in upošteva krizo gospodarstva. Ker je delavstvo skoro 100 odstotno organizirano in predstavlja vložena spomenica njegovo enotno voljo, obstoja upravičeno upanje, da bo tudi vodstvo tovarne zadevo širokogrudno obravnavalo. V današnjih težkih časih si gotovo tudi vodstvo tovarne ne želi nepotrebnih konfliktov, delavci pa itak nočejo nič drugega, kakor da se njihovo delo primerno nagradi in da se jim to v pisani pogodbi garantira. Westnova tovarna je ena najmodernejših ne samo v Jugoslaviji, temveč na vsem Balkanu in daleč po srednji Evropi. Zato je v redu in prav, če tudi s svojimi delavci uredi razmerje kakor odgovarja duhu časa.

— — —

Hrastnik

Se že poznamo. Nekateri delavci pri nas dobivajo več let list, ki se naziva »Radničko jedinstvo«, in to brezplačno in ne da bi ga naročili. Naziv tega lista je v prav izraziti opreki z njegovo vsebino, ki propagira razkol in zmešnjavo v delavskih vrstah. Piše proti socialistom, proti komunistom, pa zopet proti svobodnim strokovnim organizacijam in pri tem blati vse v našem delavskem gibanju količkaj izpostavljene sodruge na najnesramnejši način. Sodeč po vsebini lista, mislimo, da je odveč razmotrivanje, odkod sredstva gospodom, ki izdajajo ta list, da ga morejo zastonj pošiljati na vse strani. — »Radničkome jedinstvu« zvesto sekundira tudi »Pohod«, ki ga gotovi ljudje tudi brezplačno dele med delavci. Beseda pohod pa ni nič kaj privlačna za naše kraje od tkzv. pohoda »Orjune« v Trbovlje in sličnih pohodov v raznih delavskih središčih. Že naslov, kakor rečeno, ni posrečen, kamoli, da bi delavstvu odgovarjala vsebina. Gospodje se lahko sami prepričajo, kako delavstvo sodi o njihovem glasilu. Tudi v nacionalistični papir zavite socialne fraze, učinkujejo kot gnila jajca, ki jih nihče ne mara kupiti, zlasti odkar se je zvedelo, kaj se skriva za sličnimi gibanji in frazami v Italiji in Nemčiji. Gospodje okoli »Radničkega jedinstva« in »Pohoda« znajo zastopati svoje koristi, samo delavskih ne. Ker že imate denar za brezplačno pošiljanje lista, ga lahko pošiljate in delite še naprej zastonj, saj papir rabimo vsi — za najnujnejšo potrebo. — Delavstvo pa bo na vse te akcije odgovorilo s tem, da bo širilo »Delavsko politiko« in ji pridobivalo vedno novih naročnikov. — **Delavec.**

Delavec plačuj in garaj! Letošnje leto so imeli kemični delavci, ki stanujejo blizu hrastniške postaje, spor z vodstvom podjetja radi čiščenja greznic. Ko so bile greznice polne, da se je gnojnica razlivala na vse strani in je neznosen smrad okuževal zrak, so prebivalci zahtevali, da naj podjetje greznice izprazni. Vodstvo pa je izjavilo, da je praznilo greznice samo do marca 1934, sedaj pa, da bi jih morali kolonisti sami. Enkratna izpraznitev greznic (v celem so tri) je stala podjetje Din 150.—, ali skupno Din 1350.— letno. Tega denarja se je zahotelo podjetju in je radi tega odklonilo nadaljno skrb za red in snago, čeprav je kot gospodar kolonije, v kateri delavci stanovanje dovolj drago plačujejo, obvezano skrbeti tudi za praznenje greznic. Ta slučaj navajamo samo radi tega, da čitatelji vidijo, za kaj vse se mora dandanes delavec boriti in kako kapitalist še pri vzdrževanju čistoče skuša profitirati, ne oziraje se na ogrožanje zdravja svojih delavcev in občanov.

Ptuj

Roparski umor. Brata Anton in Franc Kostanjevec sta osumljena, da sta v Budini pri Ptuju v noči od 14. na 15. t. m. ubila svojo 26 letno sestro Terezijo, ki je kot oskrbnica stanovala v vili pred kratkem umrlega posojilničnega ravnatelja v p. Ivana Kašperja. Domneva se, da sta izvršila umor, misleč, da ima sestra denar, katerega sta se hotela polastiti. Brata se nahajata sedaj v preiskovalnem zaporu. Ni pa izključeno, da prihaja kot storilec tudi še kdo drugi v poštev.

Strokovni pokret

Nadvse dobro uspel shod mariborskih živilskih delavcev.

V nedeljo, dne 9. septembra se je vršil v društvenih prostorih podružnice »Zveze živilskih delavcev« članski shod, katerega se je članstvo polnoštevilno udeležilo.

Predsednik podružnice s. **Jazbinšek** je podal besedo k prvi točki dnevnega reda s. Petejanu, ki je nazorno orisal socijalno-politični položaj našega delavstva, podčrtaval nujno potrebo izvedbe zakona o minimalnih mezdah, zakonov o zavarovanju zoper brezposelnost in starostnemu zavarovanju. Navzoči živilski delavci so vzeli njegova izvajanja z odobravanjem na znanje ter se postavili na stališče, da bo treba osredotočiti ves boj celokupnega našega strokovnega pokreta v tem pravcu, da se z vsem povdarkom zahteva od merodajnih činiteljev takojšnjo uvedbo teh socijalnih zakonov.

S. Rakuša je nato poročal o delovanju mednarodne unije živilskih delavcev. Iz njegovega poročila je bilo razvidno, da je v uniji včlanjenih skoro 400.000 živilskih delavcev iz 21 držav. Unija predstavlja v pogledu mednarodnega svobodnega strokovnega pokreta močno trdnjavo, ki je že neštetokrat z velikimi uspehi izvojevala pravice, ki pritičejo živilskemu delavstvu. Dejstvo, da je odpadlo članstvo tistih držav, v katerih vladajo črni, rjavi ali črno-žolti fašizmi, je unijo trenutno glede stanja članstva nekoliko oslabilo, vendar pa se je s pristopom nekaterih drugih državnih savezov članstvo številčno zopet precej dvignilo. In kakor vse kaže, ne bo več dolgo trajalo, ko bo unija pozdravila v svoji sredi vse one živilske delavce, ki trenutno trpijo pod nebrzdanimi fašističnimi režimi.

Po daljši debati, v katero so posegli Koren kot predsednik združenja pekovskih mojstrov v Mariboru, nadalje sodrugi Vidovič, Vesenjak, Dukarič, kakor tudi predsednik s. Jazbinšek, ki je zaključil dobro uspeli shod, nakar je pevski odsek pekov zapel delavsko pesem »Dani se«, v znak solidarnosti in skupnega boja za izboljšanje socijalnega položaja delavstva, kakor tudi osvoboditve celokupnega človeštva izpod kapitalističnega jarma.

Kje je sovražnik miru in človeštva?

Oboroževalna industrija

Senatna komisija v Washingtonu raziskuje škandalozno delovanje kartela vojne industrije, katerega glavna osebnost je Grk Zacharov. Vojna industrija vseh zemljin je v zvezi med seboj. Nje člani si pridobe vpliv na vlado raznih dežel ter spletkarijo, dokler nastane vojna. Povzročili so orožni fabrikanti vojno na Balkanu, na Kitajskem, pospeševali so ruske kontrarevolucije, vedne vojne v južni Ameriki. Tudi svetovna vojna bi bila mnogo prej končana, če ne bi bilo kartela vojnih liferantov. Kartel ima na mednarodnih konferencah vedno velik vpliv. Z denarjem je kartel podpiral časopise, ki so hujskali na vojno in svoje agente je imel med ministri, poslaniki, generali in zastopniki v mednarodni politiki. V kitajskih nemirih je kartel podpiral z orožjem in municijo prav tako Šankajšeka kakor rdečo armado. Sedaj oborožuje Rusijo in Japonsko. Preiskava bo trajala še več tednov.

To je pač največji škandal, ki ne bi ga pripisovali — človeštvu.

Mariborsko gledališče

Gledališki abonentje prejmejo letos 2 uprizoritvi več kot lani. Letos je v abonmanu 22 uprizoritev, in sicer 12 dramskih, 9 glasbenih predstav ter en koncert. S tega vidika se je torej letos abonma pocenil za 10 odstotkov. Abonma se plačuje v sedmih zaporednih obrokih vedno v prvih petih dneh vsakega meseca. Obroki so izredo nizki in jih zmore lahko vsak ljubitelj gledališča. Prijave prejme gledališka blagajna še do sobote, dne 22. t. m.

Ivan Vuk:

Tam, preko oceana...

Nekaj beležk iz razgovora s sodružico Kristino Turpinovo.

Tam preko oceana je mnogo našega delavstva, ki se živahno udejstvuje v delavskem pokretu na vseh področjih: gospodarskem, kulturnem, političnem, literarnem itd. Izdajajo tam marksističen tednik »Proletarec« in največji slovenski dnevnik »Prosveto«, Ameriški družinski koledar in mladinsko revijo »Mladinski list«. Tuintam pogleda kateri ondotnih kulturnih, političnih in gospodarskih delavcev tudi v staro domačijo in takrat človek izve nekaj več o tem delavskem gibanju tam, preko oceana. Pred dvemi ali več leti so bili tukaj sodrugi: Ivan Molek, Jonetz, Oven, Olup in drugi. Letos pa je prišla odbornica izobraževalnega kluba »Nada«, odbornica strokovne organizacije Unije slamnikaric in odbornica agitacijskega odseka v klubu jugoslovenske socialistične zveze.

»Prosveta« iz Chicage od 22. avgusta 1934 je v svoji rubriki v angleškem delu lista zapisala:

> Christina Turpin, well known in laber circles, remembers us with a card from Ljubljana.

Pa sem si zaželel spoznati sodružico »well known in laber circles«, dobro poznano v delavskem gibanju.

Prijeten slučaj je nanesel, da sem se seznanil z njo na kongresu »Svobode«, katerega se je udeležila.

Naj povem tudi vam nekaj

iz razgovorov s sodružico Kristino Turpinovo.

Videli boste, da smo proletarci tu in tam isti, da smo velika enota in da je geslo Karla Marxa: »Proletarci vseh dežel...« zares mogočna vez proletarske miselnosti.

»V Ameriki imate socialistično stranko,« sem vprašal.

»Da,« je odgovorila. »Slovenski del socialistične stranke se imenuje ‚Jugoslovenska socialistična zveza'. Ima nad petdeset klubov ali kakor vi pravite podružnic. Leta 1931 je bilo na konvenciji, to je na kongresu stranke, zastopanih 47 klubov, torej po številu eden manj, kakor je vseh držav v Združenih državah Amerike. Letošnji kongres ali konvencija se je vršila baš te dni, to je 1., 2. in 3. septembra v Clevelandu, v Delavskem domu. Brzojavila sem iz Ljubljane konvenciji svoj sodružni pozdrav.«

»Najbolj ste v Ameriki organizirani v ‚Jednotah', kaj?«

»Da. Imamo razne podporne Jednote. To so nekake vaše bolniške, podporne in posmrtninske blagajne. Socialisti smo v pretežni večini v ‚Slovenski Narodni Podporni Jednoti', ki je ena največjih in najbogatejših Jednot v Ameriki. Izdaja dnevnik ‚Prosveta'. Njen glavni urednik je pisatelj s. **Ivan Molek,** list gotovo tudi poznate. ‚Prosveta' je največji slovenski dnevnik v Ameriki in zdi se mi, da ne zaostaja mnogo tudi za tukajšnjimi. Ni sicer povsem marksistično pisan, ali vsekakor toliko, da dobro zastopa večino, ki je v Slovenski Narodni Podporni Jednoti včlanjena.«

»Kako pa izobražujete člane v proletarski ideologiji?«

»Osnovali smo pri Jednoti posebne odseke, takozvano

izobraževalno akcijo.

Vi sami veste, da je delavsko gibanje, če hoče biti pozitivno in plodonosno, le takrat mogoče, če delavec in delavka vsaj kolikor toliko pozna samega sebe. In brez izobrazbe, brez vzgoje v proletarski miselnosti, ne gre. Iskati pri delavcu in delavki in zahtevati, da bodeta razredno borbena, da naj se žrtvujeta ne samo za sebe, nego za vse, za skupni proletarski cilj, pa ju ne v tem duhu izobraževati, je sisifovo delo. Da torej čim bolj vzgojimo člane Slovenske Narodne Podporne Jednote v proletarski ideologiji, da jih čim več pripeljemo v naše marksistične vrste, smo osnovali naše izobraževalne odseke in smo na čelu takozvane izobraževalne akcije.«

»Kajne, da imate tudi

‚Prosvetno matico'?«

sem vprašal.

»Da. To našo ‚Prosvetno matico' tvorijo prej omenjeni izobraževalni odseki. Priključena je Jugoslovenski socialistični zvezi. To je naša delavska kulturna centrala in na njo ima stranka direkten vpliv, vpogled v Jednoto in njeno članstvo. Poleg tega so v ‚Prosvetni matici' včlanjena tudi še razna napredna društva drugih Jednot in zvez, delavski dramatski in pevski zbori, knjižnice itd. Ne sicer vsa, ki obstojajo v Ameriki, ali vendar velika večina. Priključene so zato, da dobijo člani literaturo, katero izdaja ‚Prosvetna matica«. Ta literatura je, seveda namenjena proletarski izobrazbi. Tako delamo z literaturo, to je s tiskom povsod, kjer je le mogoče, da vsejemo med članstvo teh društev in Jednot proletarsko miselnost.«

»Ali že dolgo obstoja ‚Prosvetna matica'?«

»Ustanovila se je leta 1921. Od tega časa do danes je razdelila med svoje članstvo nekaj nad 100.000 knjig. Zadnja tri leta prejemajo člani knjige Cankarjeve družbe, med njimi tudi Molekova »Dva svetova«, »Veliko mravljišče« in »Sesuti stolp«, ki ga letos izda v ta namen Cankarjeva družba. Kakor vidite, smo v dokaj tesnih proletarskih izobraževalnih stikih z vami. Kajti tudi »Svoboda«, ta lepa revija, prihaja k nam nekako v 60 izvodih. Pričakujemo jo vedno nestrpno in čitamo ter o njenih člankih razpravljamo. Izobraževalna akcija vrši tudi povsod predavanja in »Svoboda« nam je pri tem v prav izdatno pomoč. Društva, ki so priključena ‚Prosvetni matici', dobe še poleg knjig tudi vsakoletno majsko številko ‚Proletarca,« ki je posvečena Prvemu maju.

»Vaš strankin list je

‚Proletarec'?«

»Da. Klub Jugoslovenske socialistične zveze v Chicagu izdaja ‚Proletarca'. To je najmočnejši klub, nekako središče gibanja. Urednik mu je nad vse požrtvovalni Frank Zaitz, ljubljančan; klub prireja tudi koncerte, gledališke predstave in druge strankine prireditve, da tako zbira delavstvo in vpliva nanj v duhu proletarske miselnosti. Klub ima tudi močan pevski zbor »Sava«. Tajnik kluba JSS je znani borec Chac Pogorelec.

»Kako pa so obiskane prireditve?«

»Vedno dobro. Sicer pa se tudi vedno potrudimo z agitacijo in se na sejah Jednote celo pozivlje na udeležbo. Posebno živahno pa delajo tisti izobraževalni odseki v Jednotah, kakor je na primer v Chicagu »Nada«, v katerem sem tudi jaz funkcionarka.«

Sodružica Kristina Turpinova je za hip prenehala. Pogledala me je in vprašala:

»‚Ameriški družinski koledar' dobivate?«

»Da,« sem rekel. »Lepe izdaje so, posebno letošnji je izredno bogat.«

»To vse dela **Frank Zaitz.** On ga urejuje. Ali se spomnite na enodejanko v letošnjem koledarju? Joško Oven jo je spisal? ‚Krst revolucionarja'? Igrali so jo, Oven sam je igral, ena sodružica in majhen deček, kakšnih 7 let. Še sedaj mi ne gre iz spomina, tako dobro je podal mladega revolucionarja tisti 7 leten otrok. Poskusite jo pri vas. Tudi prosvetne popoldanske prireditve imamo. V nedeljah popoldne. Pri eni taki prireditvi je moja sestra Angela sestavila in sama izvršila zelo uspelo in lepo predavanje in recitacije proletarskih književnikov. Od vsakega je vzela odlomek ali pesem in recitirala, da smo kar gledali. Bili so: Krasna, Molek in drugi naši ter vaši: Mile Klopčič, Seliškar, Cerkvenik, Vi.«

»Kaj pa mladina?«

»Mladini pa posvečamo največjo pažnjo. Ustanovili smo mladinski pevski zbor, ki je tudi priključen k Jugoslovenskemu socialističnemu klubu v Chicagu, organizirali smo mladinsko slovensko šolo. Poleg tega smo v klubu jugoslovenske socialistične zveze ustanovili agitacijski odsek, v katerem tudi sodelujem. Hodimo k delavcem in delavkam vsepovsod in k mladini, jih zbiramo in pridobivamo za organizacijo.

(Konec prihodnjič.)

Razno

Letošnja »Ljubljana v jeseni« je bila po številu in raznolikosti razstav kulturnega in gospodarskega značaja izredno bogata. Kulturni del »Ljubljane v jeseni« so tvorile razstave: Obširna in izvirna glasbena, umetniška »Slovenska pokrajina«, vzorna higijenska »Mati in dete« in poučna izseljenska razstava. Gospodarsko stran prireditve pa so podčrtale: Strokovnjaško prirejena ribarska razstava, bogata razstava »Živalce«, koze in ovce od 3. do 10. septembra, zelo dobro uspela mednarodna razstava psov vseh pasem 1. in 2. septembra, poučna arhitektonska razstava in z njo v zvezi razstava »Weekend«, zelo dobro prirejena hranilniška in obrtniška razstava Zavoda za pospeševanje obrti Zbornice za TOI v Ljubljani. Da ostane zvesta tradiciji, je priredila veselejemska uprava dne 8. septembra priljubljeno tekmo harmonikarjev za prvenstvo države. Mimo kulturnih in gospodarskih razstav je beležiti tudi zelo dobro zasedbo industrijskega, obrtnega in trgovskega oddelka, ki mu je dala izraza prav posebno naša lepo napredujoča obrt. Prireditev je obiskalo 95.000 posetnikov iz vseh delov naše države. Številen je bil tudi obisk inozemcev iz Avstrije, Nemčije, Francije, Čehoslovaške, Švice, Bulgarije, Italije in Anglije. 15. mednarodni vzorčni velesejem v Ljubljani bo početkom meseca junija 1935.

Kako ravnajo Japonci z vjetimi Rusi v Mandžuriji. Sovjetski zastopnik komisarja za zunanje zadeve Stomonjakov je izročil japonskemu poslaniku v Moskvi Oti oster protest proti nečloveškemu ravnanju japonskih oblasti v Mandžuriji z ujetimi sovjetskimi nastavljenci vzhodno-kitajske železnice. Za podlago mu je služil slučaj uradnice Golovine, o katerem je ministrstvu uradno poročal sovjetski konzul iz Harbina. Uradnico Golovino je japonska žandarmerija v Harbinu 22. avgusta tega leta aretirala in jo zaprla v žandarmerijski kasarni. Po kratkem času so jo odpeljali v neko drugo poslopje, kjer so jo na nečloveški nači mučili, da bi izsilili iz nje priznanje, da sovjetski nameščenci sami organizirajo številne atentate na vzhodno-kitajsko železnico. V ta namen so ji vtaknili med prste na rokah ostre kose železa in so ji potem z vrvicami tako dolgo stiskali prste, da je od bolečin omedlela. Ko se je zopet osvestila, so jo bili s pestmi po glavi in v obraz, iztrgali so ji cele šope las. Nadalje so ji zalivali z vodo usta in nos in so delali razne druge strahovitosti. Vse to so vršili japonski uslužbenci. 27. avgusta so jo potem vso zbito vtaknili v izvoščka in jo brez spremstva poslali domov. Zagrozili so ji, da jo bodo takoj zopet aretirali, čim bo zopet toliko pri moči. Sedaj se nahaja Golovina težko bolna v bolnici. Zastopnik sovjetskega konzula v Harbinu jo je našel v bolnici v obupnem stanju. Iz tega je razvidno, kakim torturam je izpostavljeno sovjetsko uradništvo v Mandžuriji. Sovjetska vlada zahteva od japonske takojšnjega zadoščenja in kaznovanje krivcev.

Kaj je filozofija? Filozofija ali modroslovje je veda, znanost. Uči ta veda spoznavati resnice. Svobodna filozofija zagovarja s tega svojega stališča svobodo duha in vesti ter pravico ljudi, da svobodno in brez nasilnega omejevanja izražajo mnenje, ki je smatrajo za pravo. Značilno je, da so tako stališče zavzemali na praškem filozofskem kongresu domala vsi udeleženci. Filofozija torej ne more poznati ne zakonov ne dogem, tudi ne terorja in ne vplivanja, ker išče vedno resnico. Čim se ta veda omejuje ali naslanja na vplive ali dogme ni več veda, ampak le špekulativno politično orodje take ali onake okostenele formule, ki nima z absolutno resnico nič skupnega. Značilno je tudi, da so filozofi na kongresu zagovarjali demokracijo. Niti papeška niti fašistična hierarhija ne odgovarja človeštvu, ki je v razvoju. Razvoj pa ne vodi v barbarstvo in tiranijo, marveč k posplošenju uveljavljenja človeškega duha. Nepokvarjena človeška družba bi morala priznavati edino le filozofijo, ki brez omejevanja išče resnico. Žal, vidimo, da »moderni« režimi in razne dogme ne marajo resnice, ker bolj in bolj omejujejo objektivno iskanje resnice, to je svobodno filizofijo.

Kako ravnajo s sodrugom Seitzom

Bivanje v sanatoriju s šestimi detektivi, ki jih mora sam plačevati

Meščanski tik je skušal dokazovati, da je avstrijski režim human z zaprtimi socialnimi demokrati ter zlasti z bivšim dunajskim županom s. Seitzem.

Ko so plemeniti in dobri klerofašisti objavili v tisku, da je bil Seitz prepeljan v sanatorij, bi morali vsi, ki so dovolj neumni, da nasedajo takim prevaram, verovati, da so vršilci oblasti plemenitega srca — čeprav so pred nekoliko meseci s topovi rušili delavske domove. In v resnici sodrug Seitz je bil nekaj dni v sanatoriju; toda ni bil samo pod navadnim policijskim nadzorstvom, marveč pod finim, za katerega je moral položiti kavcijo 3000 šilingov (okoli 25.000 Din). Seitz je namreč moral sam plačati stroške za »svoje stražnike«! Šest detektivov ga je stalno stražilo in za vsakega je s. Seitz moral plačati 24 šilingov na dan, torej vsega skupaj dnevno 144 šilingov. To bi za g. Rintelena ne bila velika vsota, ali za s. Seitza, ki nima nobenih drugih dohodkov kakor svojo majhno učiteljsko pokojnino — je bil pa to ogromen strošek. In zaradi tega je moral prositi, da ga zopet prepeljejo v deželno sodišče v zapor, — kjer bo, težko bolan, moral dalje čakati, da se vzorni voditelji Avstrije, spomnijo ali ne spomnijo, da ga redno obtožijo. In do takrat pa mora za »svoje bivanje« v deželnem sodišču plačati sam vsak dan po deset šilingov...

— — —

Nezadostna prehrana nemške dece

[illegible]

»Westfälische Wohlphartspflege«, oficiozni list glavarja westfalske pokrajine v Nemčiji objavlja pregled o prehrani dece, izdelan na podlagi poročil občin in dečjih domov. Vsi podatki pričajo o silni bedi dece. Tako je na primer v občini Datteln **preslabo hranjenih 33.4 odstotkov dece.** Ta odstotek je znašal še leta 1927 v dobi weimarske republike le 9.3 odstotkov.

Nezadostne prehrane pa ne ugotavljajo samo v kmetiških občinah in okrajih, marveč tudi v industrijskih. Tako ni imelo v občini Schwerte 50 odstotkov dečkov in 25 odstotkov deklic zadostne teže ob vstopu v šolo zaradi preslabe prehrane. V poročilu se naglaša, da je bilo zdravstveno stanje dece od 1920 do 1930 enako, toda da se je v letih 1933 in 1934 toliko poslabšalo, da smemo govoriti o splošnem poslabšanju zdravstvenega stanja.

Hranenje je preslabo kvantitativno in kvalitativno

V Dortmundu se je zlasti razpasla tuberkuloza. Leta 1932 je znašala 8%, 1934 pa že 12.4%.

V mnogih krajih je porasla umrljivost za tuberkulozo, razširja se pa epidemično tudi difterija (davica).

[illegible]

Kaj je princip ali načelo?

»Slovenec« pravi v nekem »humorističnem« sestavku, da je princip kranjska klobasa in liter vina«. In skoraj se nam zdi, da je danes zgrajena vsa družba na tem »principu«. Eni pravijo veselite se, plešite, vriskajte in naši bodite, pa bomo mi z Vami in dobrot, ki pridejo, ne bo konec. Drugi pa pravijo, kaj ta svet, trpimo tukaj, da si zaslužimo plačilo nekdaj. To sta dva »principa«, ki jih neprestano in z velikim pompom bobnajo v svet po vsem svetu. Kranjsko klobaso in liter vina pa jesta ona dva, ki tolažita narode s »kranjskimi klobasami« v — bodočnosti.

Princip obljub, pa če se ta imenuje zakon ali dogma, ne more biti pravi za praktično življenje, ki je živo in potrebuje dejanj.

Princip dejanj v prid človeštvu! Princip pomeni po naše načelo.

Najdalekosežnejše načelo za zdrav človeški razum je — pravična človeška družba.

Kdor ima normalne možgane temu načelu ne bo ugovarjal. In to načelo zagovarjajo socialisti, znanost **socializem.** Moralen in pozitiven postulat je to. In socialist se more in sme imenovati samo tisti, ki to načelo spoštuje ne le teoretično in tudi veruje vanje, ker je prepričan o njegovi pravilnosti.

Šele tak socialist je načelen, ima trdno načelo ali princip, od katerega ne krene.

Seveda s principom samim še ni nič storjenega. Treba je tudi delati in se boriti za to znanstveno utemeljeno načelo in kdor je resnično načelen, s tem bojem nikdar ne neha, ker mu trdno načelo ne dopušča, da bi brez odpora prenašal krivice in demagogijo ostalega sveta. Kdor je tako trden in tako vztrajen, se bori in bori in ne čaka na razne »kranjske klobase«.

Princip v pravem pomenu besede ni besedna igra. Le iskrenega in poštenega človeka, socialista, ki se aktivno bori za socialno pravično družbo, lahko imenujemo principijelnega.

Beseda princip je v javnem življenju že skoraj izgubila pravi pomen. Marsikdo označuje svojo trmo s principom. Zamerilo se mu je to ali ono, ta ali ona oseba, ali, ker mu ta ali oni ni dal »kranjske klobase«, pa mu je »principijelno« nasproten. To ni princip, to je trma ali pa korupcionizem. Isto velja za dogme. Dogme niso dokazane in sklicevanje nanje ne more biti pravi princip, ampak je le subjektivna vera.

Seveda se princip lahko nanaša še na druga vprašanja. Socialistični princip je pa tak in le tak.

Zahtevajte vedno in povsod kruh in pecivo iz Delavske pekarne v Mariboru. - Telefon štev. 2324.

Za konzorcij izdaja in urejuje Viktor Eržen v Mariboru. — Tiska: Ljudska tiskarna, d. d. v Mariboru, predstavitelj Josip Ošlak v Mariboru.